

Dimensiunea regională a integrării europene

Unul dintre paradoxurile societății românești este existența unei agende publice restrânse, cu un număr mic de subiecte aflate în dezbatere. Discuțiile ce ar fi trebuit să aibă loc după 1989 asupra locului și rolului statului în raporturile cu cetățenii săi continuă să rămână, în mare parte, restante. Explicațiile sînt multiple. Pe de o parte, teama clasei politice, mai atentă la miturile istorice ale României și la spaimile locuitorilor acesteia decît la valorile europene, iar pe de altă parte, preocuparea presei de a fi mai degrabă informativă decît formativă. În aceste condiții, a revenit intelectualilor sarcina de a pune întrebări și de a da răspunsuri referitoare la un proces firesc și necesar cum este cel de regionalizare. Chiar dacă o bună parte a intelectualității românești s-a ferit de abordarea unui subiect precum cel amintit, grupul „Provincia” a reușit cu o energie demnă de invidiat să-l impună în atenția opiniei publice. Toate acestea au fost motive ce au stat la baza demersurilor pe care le-am inițiat împreună cu alți tineri ieșeni, absolvenți și ei ai cursurilor organizate de Liga Pro Europa, pentru organizarea unei dezbateri despre regionalizare și multiculturalism în Moldova.

Cunoscut mai degrabă ca un spațiu conservator, dar și mai predispus la temeri legate de integritatea teritorială a României, Iașul părea poate locul în care o asemenea manifestare ar fi avut unul din cele mai mici ecouri posibile. Găzduit în cadrul Institutului de Istorie A.D. Xenopol, pe 17 decembrie 2004, forumul intercultural „Dimensiunea regională a integrării europene” a reușit să adune la o masă rotundă specialiști în domenii diverse, din aproape toate regiunile țării, profesori, studenți și ziariști din Iași. Dezbaterea a fost deschisă de profesor dr. Al. Zub, care a evidențiat necesitatea discutării și în cadrul academic a proiectelor referitoare la modernizarea statului român, urmată de intervenția doamnei Smaranda Enache, copreședinta Ligii Pro Europa. Într-o pledoarie convingătoare, domnia sa a atras atenția asupra legăturii existente între procesul de integrare a României în U.E. și cel de schimbare a mentalității centraliste a statului român. Corpusul de legi europene adoptat de statul român, pe care autoritățile îl prezintă adesea ca o dovadă a opțiunilor lor europene, va întârzia să-și facă simțite efectele afița timp cît nu se va renunța la structura administrativă instituită la 1968. În condițiile acuzațiilor aduse susținătorilor regionalizării de către românii „verzi”, delimitarea față de idei precum cea a secesiunii a fost o altă precizare, bine receptată de către auditoriu și chiar așteptată.

Cu eleganță-i binecunoscută, istoricul clujean Ovidiu Pecican a realizat în cîteva minute o interesantă și captivantă incursiune în istoria românilor, pornind de la cea contemporană pînă la cea medievală.

Plecînd de la întrebarea firească cum poate fi îmbunătățită viața cetățenilor României, Ovidiu Pecican a reușit să demonstreze că regionalizarea nu trebuie privită ca un alt punct pe agenda europeană a autorităților românești pe care acestea fals conștiincioase le bifează, ci mai degrabă ca o modalitate de responsabilizare a funcționarilor, dar și a creșterii gradului în care cetățenii se simt reprezentați de cei dinții.

Asemeni profesorului clujean amintit, politologul Bakk Miklós a găsit suportul necesar pentru regionalizare în forma de organizare statală existentă în Evul Mediu. Tipurile de regionalism: cultural, politico-administrativ, economic și caracteristicile acestora au fost și ele avute în vedere. Spre deosebire de antevorbitorii săi, ce au pledat pentru un proces de modernizare a României, profesorul Daniel Barbu a surprins audiența, exprimîndu-și opțiunea pentru înființarea unui alt tip de stat, care să aibă în centrul său cetățeanul și ideea de solidaritate.

Participanții ieșeni la dezbateră, după primirea cu satisfacție a complimentelor oferite de Szokoly Elek la adresa orașului lor, au adus și ei argumente în favoarea regionalizării (profesor dr. Tiberiu Brăilean), dar și explicații de natură istorică referitoare la motivele pentru care românii sînt mai reținuți față de proiectul regionalist și federalist (profesor dr. C. Turliuc). Sesizînd că există tendința de a vedea într-o experiență precum cea a Partidului Moldovenilor expresia unei atracții a moldovenilor pentru regionalizare, Tony Hrițac, redactor șef la cel mai influent ziar local – „Ziarul de Iași” – a insistat asupra lipsei de aderență a unor intelectuali respectabili la proiectul politic al fostului primar Constantin Simirad, dar și inexistența unei viziuni asupra regionalizării din partea fostului edil. Aceasta a fost cu siguranță o surpriză pentru invitații Institutului A.D. Xenopol, în condițiile în care Moldova a fost o bună perioadă de timp locul unor acțiuni ce revendicau mai multă autonomie pentru spațiul est-carpatic și deplîngeau o prea mare centralizare impusă de centrul de putere care era Bucureștiul.

Dacă discuțiile s-au întins pe parcursul a mai multor ore, poate fi o dovadă pentru faptul că intelectualii reuniți la Iași au găsit destule puncte comune și au putut stabili noi căi de comunicare. În ce măsură subiecte precum cele discutate vor fi preluate de către clasa politică și stabilite ca priorități, rămîne de văzut. Pînă acum însă, ea a dovedit un apetit scăzut pentru regîndirea dimensiunii statului român în spațiul public. Important este ca elita culturală a acestei țări să reușească măcar să provoace societatea românească și elita ei politică cu noi proiecte de modernizare.

CALENDAR * N A P T Á R

2 noiembrie – *Lansarea festivă* a celei de-a XI-a ediții a *Colegiului Democrației* la Sala Oglinzilor din Palatul Culturii;

3 noiembrie – *Conferință de presă* avînd ca subiecte: poziția Ligii PRO EUROPA față de dezbaterea organizată de Primăria municipiului Tîrgu-Mureș privind tăierea de arbori, date privind finanțarea cultelor în perioada 2001-2003, monitorizarea de către Liga PRO EUROPA a alegerilor parlamentare și prezidențiale în județul Mureș, extinderea ariei de acoperire a Biroului pentru Drepturile Omului al Ligii PRO EUROPA;

9 noiembrie – Comemorarea *Kristallnacht*, organizată de LPE împreună cu filiala locală a Comunității Evreilor din România;

12-18 noiembrie – Prima sesiune a ediției a VII-a *Academiei Interculturale Transsylvania*, desfășurată la Cîsnădioara (Sibiu);

20-21 noiembrie – Stagiul al Colegiului Democrației la Sovata în cadrul căruia s-au susținut cursurile „*Drepturile omului – istoric și aplicarea lor în legislația românească*” (referent: Haller István), „*Societatea civilă din SUA*” (referent: Jean Salls), „*Rolul societății civile în statul de drept*” (referent: Mircea Suhăreanu), „*Rolul Ligii Pro Europa în democratizarea României postrevoluționare*” (referent: Szokoly Elek);

24 noiembrie – *Forum electoral* organizat de Alpha Transilvană, Project on Ethnic Relations și Liga Pro Europa la Sala Mică a Palatului Culturii, avînd ca invitați pe reprezentanții partidelor pentru a-și prezenta oferta politică înainte de alegerile generale;

28 noiembrie – Monitorizarea alegerilor parlamentare și prezidențiale la nivelul județului Mureș, acțiune în colaborarea cu Asociația Pro Democrație;

9 decembrie – Curs al Colegiului Democrației avînd ca temă „*Transilvania, spațiu multicultural, multilingvistic și multiconfesional*”, susținut de Spielmann Mihály;

10 decembrie – Ziua Internațională a Drepturilor Omului marcată de LPE prin seminarul intitulat *Drepturile omului în România anulul 2004*, desfășurat în Salonul Verde al Hotelului Continental; „*Ziua Internațională a Drepturilor Omului*”, manifestare organizată la Penitenciarul Tîrgu-Mureș de Serviciul de Reintegrare Socială a Infracților de pe lângă Tribunalul Mureș și de Penitenciarul Tîrgu-Mureș. Din partea LPE a fost invitat Haller István, care a vorbit despre Declarația Universală a Drepturilor Omului și despre semnificația acestei zile;

11 decembrie – Curs al Colegiului Democrației avînd ca titlu „*Între complexe și misionarism: cultura românească din Transilvania*”, susținut de Al.Cistelean;

12 decembrie – Monitorizarea celui de-al doilea tur al alegerilor prezidențiale;

15 decembrie – *Conferință de presă* avînd ca subiecte concluziile Ligii Pro Europa privind observarea alegerilor parlamentare și prezidențiale, constatările Ministerului Administrației și Internelor privind neregulile din cadrul Comandamentului Teritorial de Jandarmi Tîrgu Mureș, poziția Ligii Pro Europa față de inițiativele Primăriei Tîrgu Mureș privind pădurea din Platoul Cornești;

17 decembrie – *Forum regional* organizat de Centrul Intercultural al LPE în colaborare cu Grupul Provincia și Institutul A.D.Xenopol din Iași în capitala Moldovei;

18 decembrie – Ziua Minorităților Naționale din România a fost marcată de LPE la Iași prin seminarul intitulat *Cadrul legislativ privind minoritățile naționale – progrese și lacune*, la care au fost invitați reprezentanții organizațiilor minorităților naționale din zona Moldova și Dobrogea, reprezentanții Departamentului pentru Relații Interetnice și ai autorităților locale, precum și experți în domeniu.

19 decembrie – Doamnei Smaranda Enache, copreședinta LPE, i s-a conferit *Premiul Julianus* de către Fundația Julianus din Miercurea Ciuc;

19 decembrie – „*Inamicii democrației: comunismul și fascismul*”, curs al Colegiului Democrației susținut de Mircea Suhăreanu;

20 decembrie – „*Tradiții interculturale de Crăciun în Transilvania*”, masă rotundă la sediul LPE.

november 2 - A *Demokrácia Kollégiuma* XI-ik évfolyamának ünnepi megnyitója a marosvásárhelyi Kultúrpalota Tükörtermében;

november 3 - A *PEL sajtókonferenciája*. Témái: A *PEL* álláspontja a marosvásárhelyi Polgármesteri Hivatal által szervezett vitafórummal kapcsolatban a város zöldövezetében végzett pusztításokról; az egyházak 2001-2004- beli anyagi támogatása; a parlamenti és államfői választások megfigyelése a *PEL* által Maros megyében; a *PEL* Emberjogi Irodája területi lefedettségének kiterjesztése;

november 9 - Megemlékezés a *Kristallnacht*-ról. Szervezők: a *PEL* és az Erdélyi Zsidók Egyesületének helyi szervezete;

november 12-18 - A *Transsylvania Interkulturális Akadémia* VII-ik évfolyamának első szessziója Kisdísznódon (Szeben);

november 20-21 - A *Demokrácia Kollégiuma* szöveitai ülésszaka a következő előadásokkal: „*Emberi jogok - történeti bemutatás és a romániai törvénykezésbe való beépítésük*” (Haller István), „*A civil társadalom az Amerikai Egyesült Államokban*” (Jean Salls), „*A civil társadalom szerepe a jogállamban*” (Mircea Suhăreanu), „*A Pro Europa Liga szerepe a rendszerváltás utáni Románia demokratizálásában*” (Szokoly Elek);

november 24 - *Választási vitafórum* a marosvásárhelyi Kultúrpalota Tükörtermében ahol a meghívott politikai pártok képviselői kifejezheték politikai álláspontjukat és kínálatukat. Szervezők: *PEL*, Alpha Transilvania Alapítvány, Project on Ethnic Relations;

november 28 - A parlamenti és államfői választások Maros megyei megfigyelése együttműködésben a Pro Demokrácia Egyesülettel;

december 9 - „*A multikulturális, többnyelvű és több felekezetű Erdély*”. Spielmann Mihály előadása a *Demokrácia Kollégiuma* keretében;

december 10 - Szeminárium az Emberi Jogok Nemzetközi Napja alkalmából a *PEL* szervezésében a Continental Szálló Zöld Termében, melynek témája „*Az emberi jogok 2004 Romániájában*” volt; Az Emberi Jogok Nemzetközi Napja alkalmából, a Bűnözők Társadalmi Integrálásáért felelős Szolgálat által szervezett rendezvény a marosvásárhelyi fegyházban. A *PEL* részéről Haller István a nap jelentőségéről valamint az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatáról tartott előadást;

december 11 - „*Az erdélyi román közösség történelmi és kulturális sajátosságairól*” Al. Cistelean tartott előadást a *Demokrácia Kollégiuma* keretében;

december 12 - Az államfői választások második fordulójának megfigyelése;

december 15 - A *PEL sajtókonferenciája*. Témái: a *PEL* következtetései a romániai parlamenti és államfői választások megfigyelése nyomán; a Közigazgatási és Belügyminisztérium megállapításai a Marosvásárhelyi Területi Csendőrségen belül tapasztalt rendellenességekről; a PRO EUROPA Liga álláspontja a marosvásárhelyi Polgármesteri Hivatal Somostetőre vonatkozó kezdeményezései ügyében;

december 17 - *Regionális Fórum* Jászvárosban a PRO EUROPA Liga, a |Provincia Csoport és a Iași-i A.D. Xenopol Történeti Intézet szervezésében;

december 18 - A Romániai Nemzeti Kisebbségek Napja alkalmából szervezett szeminárium Iași-ban „*A Nemzeti Kisebbségekre vonatkozó jogi keret - előrelépések és hiányosságok*” címmel, melyre meghívást kaptak a moldvai és dobudzsai nemzeti kisebbségek, az Interetnikai Kapcsolatok Főosztálya és a helyi közigazgatási szervek képviselői, valamint a terület szakértői;

19 december - Smaranda Enache asszonyt, a *PEL* társelnökét, *Julianus díjjal* tüntette ki a csikszeredai Julianus Alapítvány;

19 december – „*A demokrácia ellenségei: a kommunizmus és a fasiszmus*”, Mircea Suhăreanu előadása a *Demokrácia Kollégiuma* keretében;

december 20 – „*Erdélyi interkulturális karácsonyi szokások*”, kerekasztal-beszélgetés a *PEL* székhelyén.

Smaranda Enache

2004 - La vie en orange

Dacă anul 2004 va intra în istorie, el va purta, din păcate, marca teribilului tsunami care a lovit Asia chiar în zilele Crăciunului. Numărul impresionant al victimelor, amplexarea pagubelor, dar și solidaritatea internațională promptă și universală sînt fără precedent.

În România, seismul anului 2004 a fost, fără îndoială, cel politic.

Spre deosebire de tsunami, s-a dovedit benefic și a reaprins în majoritatea dintre noi speranța că România poate avea o guvernare democratică, eficientă și responsabilă.

S-o recunoaștem, între 2001-2004, aerul devenise irespirabil. Partidul-stat lăsase deoparte pînă și minimele precauții pentru a declanșa o adevărată dictatură a aroganței și autosuficienței. Un nou totalitarism. Era dureros să vezi că la punctele de comandă ale administrației și economiei reveniseră activiștii de partid de dinainte de 1989, cu mai mult tupeu chiar decît la reinstalarea lor la putere, prin vot, în 1992. Oriunde te întorceai, în poziții cheie, la televiziuni, la sfeștani și dani, vedeai tovarășii converșiți cu brio la „democrație”. Dincolo de străduințele *contre coeur* de a fi euroconformă, puterea PSD dovedea, îndeosebi în comentariile picante scăpate de liderii săi (celebrele stenograme), că mentalitatea și cultura sa de grup este mult mai aproape de cea a liderului suprem al societății socialiste multilateral dezvoltate, decît de liderii socialiști europeni contemporani.

În mod paradoxal, deși puterea postcomunistă de la București reușea să încheie negocierile de aderare cu UE, mai mult la insistența și din interesul occidentalilor, mentalitar și funcțional România era mult mai departe de Europa decît în toamna lui 2000. În ciuda marasmului generalizat, anul 2004 nu a debutat ca unul al schimbării. Controlul asupra televiziunii naționale, represaliile împotriva jurnaliștilor, atacurile consecvente la independența justiției și a societății civile prevesteau un război greu. Nu degeaba, în platul său discurs de ultimul an nou, președintele Iliescu și emulul său, premierul Năstase, pledau cu aplomb și siguranță de sine pentru continuitate. PSD-ul care dezeuropenizase tînăra democrație românească de după 1996-2000, se erija în garantul intrării noastre în Europa!

Primele bastioane ale PSD aveau să cadă la alegerile locale. Marile orașe aveau să se pronunțe clar pentru noua putere portocalie. Alegerile parlamentare, nu îndeajuns falsificate, aveau să confirme declinul. Situația fiind albastră,

oamenii au preferat portocaliul, inclusiv ca nuanță prezidențială.

Este limpede că societatea civilă avea, în 2004, obligația să adopte poziții ofensive și să se implice în procesul schimbării. În definitiv, nu era în joc doar o miză particulară, ci însuși profilul noii Românii.

Totuși, cecul în alb oferit puterii portocalii ar putea fi, pe termen lung, riscant. Societatea civilă românească, odată intrată în Europa, va fi în primul rînd partizana principiilor și valorilor, și numai în mod excepțional partizană pur și simplu. Colaborarea dintre civic și politic, se vede deja, va intra într-o nouă fază, în care apetența societății civile de a susține anumite forțe politice va fi direct proporțională cu capacitatea acestora de a prelua agenda societății civile.

Politicienii care vor sprijini, de exemplu, Gabriel Resources și Roșia Montana Gold Corporation nu vor mai avea cum să spere în votul Campaniei „Salvați Roșia Montană”.

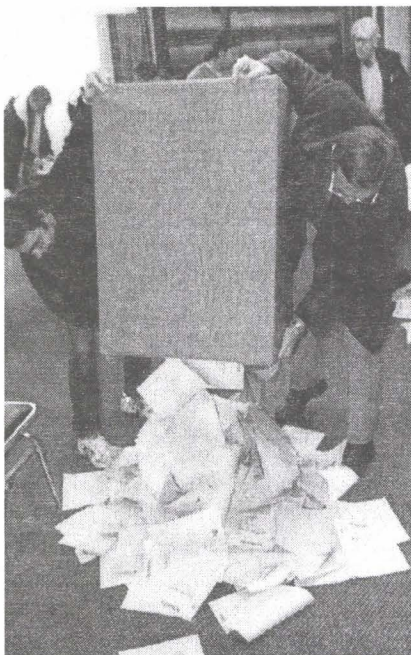
Este foarte probabil ca 2004 să fi fost ultimul an al sprijinului *necondiționat* al societății civile pentru forțele politice democratice. Deja experiența contradictorie a unor mari campanii civice (Coaliția pentru un Parlament Curat) demonstrează cu prisosință că pînă și cei mai „buni” politicieni declară una și fac alta, denunțînd unilateral angajamentele față de societatea civilă, atunci cînd interesele de grup le-o cer. Nu o dată, impunitatea selectivă, binecuvîntată de societatea civilă, face pui în interiorul partidelor conducînd la „iertarea” în masă a păcatelor mai mari sau mai mici. Așa se face, iată, că-i avem alături, printre cei „buni”, pe cei mai puțin buni, notorii corupți, foști securiști, participanți la

represaliile din Decembrie 1989 sau demolatori ai Pieții Universității.

O lege nescrisă a societății civile dintotdeauna, aceea de a-i reprezenta pe cei vulnerabili, marginalizați, uitați de soartă, într-un cuvînt, pe cei slabi, a fost neglijată în 2004 din „rațiuni de stat”, cînd parte din societatea civilă a fost ademenită în jocul puterii, oferind sprijin, dacă nu de-a dreptul celor tari, atunci de-a dreptul potențialilor cîștigători.

După trei alternanțe politice postdecembriste, e greu de crezut că societatea civilă își va mai lua riscurile pe care și le-a asumat în 2004. Astfel de tîrguri, oricît de morale, nu vor mai putea exista în viitor. Unii lideri civici vor trece în politică, alții vor rămîne ce au fost.

După seismul politic 2004, pentru binele ei, pentru binele României, societatea civilă va prefera să se întoarcă la origini și să vadă lumea în alb-negru. Nu în roz. Nici în oranj.

9 noiembrie 1938 – Kristallnacht

La data de 9 noiembrie, Liga Pro Europa împreună cu filiala locală a Comunității Evreilor din România a comemorat evenimentele tragice care au avut loc la Berlin în urmă cu 66 de ani și care au constituit preambulul uneia dintre cele mai mari orori ale istoriei: Holocaustul. Comemorarea, la care au participat și în jur de 200 de elevi de liceu din oraș, a cuprins o ceremonie religioasă la Sinagogă, urmată de o prezentare de către doamna Smaranda Enache, copreședinta Ligii Pro Europa, a felului în care este perceput astăzi Holocaustul în România, și de o prezentare a Holocaustului în context istoric făcută de Ausch Săndor, membru al Comunității Evreiești din Tirgu-Mureș. Comemorarea s-a încheiat cu aprinderea de luminări la monumentul Holocaustului din municipiu.

După ce naziștii au preluat puterea în Germania, în 1933, evreii au devenit subiectul unor legi severe. Fiind forțați să-și cedeze afacerile „ariilor”, lor li s-a interzis menținerea contactelor extra-comunitare, având permisiunea de a-și face cumpărăturile doar în magazinele evreiești, de a frecventa numai școlile comunitare etc. Această legislație a fost însoțită însă de o violență mult mai organizată, desfășurată pe stradă, și în orice loc public sau privat, în văzul populației și al autorităților.

Pînă la 9 noiembrie 1938, aceste atacuri păreau neplanificate și rămîneau nesancționate de autorități. La 6 noiembrie 1938, un tînăr evreu din Paris, pe nume Herschel Grynszpan, a primit o carte poștală din partea tatălui său Zindel, care fusese deportat la frontiera cu Polonia, împreună cu alți 18.000 de evrei, la data de 27 octombrie. Cartea poștală descria condițiile teribile în care trăiau deportații. Grynszpan a fost atît de afectat de ceea ce a citit, încît s-a dus la Ambasada Germaniei din Paris și l-a împușcat pe primul oficial care i-a ieșit în cale: Ernst vom Rath, unul din diplomații asistenți. În urma rănilor provocate, vom Rath a murit la 8 noiembrie, iar vestea morții sale a ajuns în Germania cu o zi

mai tîrziu. Naziștii și Hitler au denunțat asasinatul ca parte a conspirației mondiale evreiești împotriva germanilor.

Început în Berlin la 9 noiembrie 1938, pogromul a fost organizat de trupele de intervenție rapidă ale lui Hitler. Oficial, Hitler nu a comentat acest pogrom, dar oricum el trebuia să-și fi dat aprobarea. Cu siguranță, Goebbels a fost cel care a ordonat începerea violenței. În toată țara au fost incendiate peste 200 de sinagogi; magazinelor evreiești le-au fost sparte geamurile (ceea ce a dat și numele de Kristallnacht, în traducere liberă însemnînd „noaptea sticlei sparte”); mulți evrei au fost agresați fizic; peste 7000 de oameni de afaceri evrei au fost atacați; cărțile religioase ale comunității evreiești au fost arse în public; 91 de evrei au fost uciși, iar peste 30.000 arestați și trimiși în lagăre de concentrare. Violența a durat 24 de ore.

Noaptea de Cristal este văzută ca un început simbolic al Holocaustului — o ucidere sistematică, minuțios organizată, a 6 milioane de evrei, peste 1 milion de romi, homosexuali, comuniști, sindicaliști și multe alte categorii de oameni considerați a forma pleava societății.

Atitudine

Finanțarea cultelor

În urma solicitării înaintate de Liga Pro Europa în iunie, în octombrie 2004 Ministerul Culturii și Cultelor ne-a furnizat informații privind finanțarea cultelor din bugetul de stat în perioada 2001-2004.

În domeniul construcțiilor și reparațiilor lăcașurilor de cult se pot observa următoarele:

- în anul 2001 Biserica Ortodoxă s-a bucurat de un sprijin disproporționat de mare față de procentul celor de religie ortodoxă din România; bugetul prevăzut pentru anul 2004 a încercat să corecteze această situație, dar pentru perioada de 4 ani se observă un plus de peste 300 mii de euro;
- sprijinul oferit Bisericii Romano-Catolice a crescut în mod substanțial în acești patru ani;
- Biserica Greco-Catolică și cea Unitariană s-au bucurat de un sprijin mai susținut în 2003, respectiv 2002 și 2004;
- Biserica Reformată, cea Evanghelică de Confesie Augustană, Biserica Creștină de Rit Vechi și cultul musulman au primit sume disproporționat de mici față de procentul populației aparținînd acestor religii;
- cultele neoprotestante se află într-o situație net defavorabilă

față de alte culte (cel baptist nu solicită din principiu finanțare de la bugetul de stat);

- pentru unele comunități cifrele nu sînt concludente, spre exemplu, numărul celor aparținînd cultului mozaic este redus față de numărul lăcașurilor de cult care trebuie întreținute.

În domeniul salarizării se observă faptul că pentru cultele minoritare este nevoie de acordarea unor sume mai mari, numărul enoriașilor dintr-o comunitate care necesită personal bisericesc fiind mai mic. Se remarcă însă situația defavorabilă a cultelor neoprotestante. Cultul adventist și baptist nu solicită, din principiu, alocarea unor sume de la bugetul de stat pentru salarizarea personalului.

Informațiile primite de la Ministerul Culturii și Cultelor nu conțin sumele alocate de la bugetele locale, care sînt direcționate cu precădere spre bisericile care sînt majoritare pe plan local. La fel, nu conțin „donațiile” care se strîng obligatoriu în unitățile militare și pe alte canale extrabugetare, direcționate în exclusivitate spre Biserica Ortodoxă Română.

În cunoștința acestor date, Liga PRO EUROPA consideră că ar fi utilă organizarea unor dezbateri publice, cu participarea autorităților competente și a societății civile, pentru a găsi forma cea mai judicioasă a finanțării cultelor. (H. I.)

Gazeta de Mureș – primul săptămînal local liber

La 5 noiembrie 1992, Liga Pro Europa publica primul număr al Gazetei de Mureș, săptămînal de analiză și informare, prima apariție jurnalistică neaservită politic din peisajul publicistic local. Simpla publicare regulată (pînă în 8 august 1993) în condițiile neprielnice de atunci – lunga întrerupere a tradiției unei prese libere, nesupuse cenzurii, dar și dificultățile tehnice și financiare sau sîcanele comandate politic ale distribuitorilor – constituie în sine o performanță. Gazeta de Mureș a făcut jurnalism de investigație fiind cea care a dezvăluit falsul de proporții făcut de persoane importante din conducerea Poliției, PUNR-ului, Procuraturii și cotidianului „Cuvîntul liber” care avea ca scop fraudă electorală („Afacerea buletinelor false”, nr. 15/1992), prima care a semnalat enorma farsă pe care o reprezenta Caritasul („Afacerea Caritas”, nr. 5/1993) și cea care a investigat modul în care o mare cantitate de deșeuri speciale, foarte periculoase, au ajuns la Sibiu ca marfă numai bună de comercializat („Bomba ecologică”, nr. 19/1992). Adevărata măsură a Gazetei de Mureș au dat-o însă comentariile și analizele pe marginea nu numai a evenimentelor politice imediate ci și a orientării politice de ansamblu a României, a parcursului său sovăielnic prin labirintul tranziției către democrației, texte din care am selectat cîteva fragmente pe care le prezentăm aici.

Smaranda Enache: Triburile sau Europa

Gazeta de Mureș, nr. 10/1992

„...Căci, dacă este evident că puterea integratoare a națiunii este una din motivațiile fundamentale ale regăsirii identității de sine a națiunilor din fostul lagăr comunist, ieșite dintr-o prelungită stare de minoritate într-un vast imperiu clădit pe ideologia luptei de clasă, dar, în realitate, pe dominația, prelungită din tradiția țaristă a unui popor „sovietic” vorbitor de limbă rusă asupra altor etnii, nu e mai puțin adevărat că, în multe din țările eliberate, printr-o absență imprudentă a intelectualilor din decizia politică, aspirațiile naționale au fost confiscate, devenind, pentru grupuri de presiune gălăgioase și fascizante, o temă continuă de campanie.

Naționalismul exclusivist ofensiv este, în momentul de față, factorul perturbant cel mai îngrijorător care obstrucționează integrarea, și, de ce nu, pacea europeană, printr-un proces de confuzionare și agresare a opiniei publice.

Este evident că Europa a atins un moment de reflecție asupra ei însăși, în care nu tradiția marilor măceluri, jafuri și fracturi, marcate pretutindeni de cultul unor eroi ce ocupă piețele publice, ci respectul pentru identitate, redescoperirea tradițiilor, cultul civilizației sunt stimulii integrării în diversitate.”

Nicolae Manolescu: Tradițiile naționalismului

Gazeta de Mureș nr. 17/1992

„Prăbușirea lui Ceaușescu și contestarea comunismului n-au schimbat radical opoziția, de acum tradițională, dintre liberali și naționaliști. Pe un fond internațional instabil, cînd toate șovinismele par să fi prins o nouă vigoare, reacția naționalistă la democrație a redevenit, în acești doi ani care au trecut de la revoluția din 1989, la fel de grotescă precum național-comunismul ceaușist, redescoperind totodată cîteva din temele polemicii interbelice. Probabil că, sub raportul limbajului ideologic, lucrul cel mai izbitor astăzi este confuzia dintre clișeele stîngii și drepte. Extremismul actual înfățișează o bizară combinație de slogane comuniste și fasciste. E un fel de ceaușism la cub, eliberat de obligația de a respecta (fie și formal) tradiția marxistă internaționalistă și caracterul de clasă al stalinismului.”

Al. Cistelean: Politizarea corupției

Gazeta de Mureș, nr. 12/1993

„E, fără îndoială, o dovadă de naivitate, dacă nu de-a dreptul una de retardare, iluzia că preocupările anticorupție decurg dintr-un reflex moral genuin. În orice societate, într-un grad mai mare sau mai mic, corupția a devenit o armă politică. Ea e, în momentele fierbinți ale vieții politice, mai cu seamă în preajma alegerilor, o mînașă temă demagogică. Discursurile înflăcărate din timpul campaniilor au însă,

ca țintă recoltarea voturilor. Ele transformă toate principiile și criteriile, așteptările și iluziile, în mijloace de propagandă. «Eradicarea corupției» devine astfel o lozincă redutabilă, căci ea se adresează simțului de dreptate al poporului. Dar între o strategie de discurs și o strategie de asanare, care ar urma să o transforme pe cea dintîi în acțiune consecventă, nu există nici o legătură. Căci ceea ce e eficace în campania electorală s-ar putea dovedi dezastruos după aceea. Corupția revine în dezbateri doar dacă își recîștigă eficacitatea politică, dacă ea poate fi speculată în manevre. Oricînd politicienii vor face acest negoț cu idealurile și aspirațiile justițiare și etice ale alegătorilor. Nu-ncape vorbă că ei vor păstra întotdeauna aparențele unei continuități între promisiunile și actele politice, măcar pentru a conserva intacte potențele electorale ale temei, spre a o putea reactiva oricînd ca pe un capital ce produce de îndată dobîndă. E o problemă de imagine. Un partid insensibil la corupție riscă să-și alieneze simpatiile populare în schimbul contribuției clientelei.”

Szokoly Elek: Filosofia „celor două unități de măsură”

Gazeta de Mureș nr. 12/1993

„...După principiul „celor două unități de măsură”, dacă oile mele intră în țărâla vecinului și nu sunt prins asupra faptelor, zic că a fost o glumă reușită. Dacă oile lui fac același lucru, trebuie să fie cel puțin o crimă. Dacă eu reușesc să arunc gunoiul de la fereastra blocului fără să fiu identificat, este o mică victorie asupra gravitației, dacă o faci tu, e desigur o porcărie.

La nivel de grup (clasă, națiune, religie) această filozofie funcționează aidoma, dar cu repercursiuni amplificate. Ceea ce este „purificare etnică” în Basarabia, Bucovina de Nord sau Transnistria, este „cu totul altceva” în Transilvania. Victimele celui de al doilea război mondial sunt „eroi”, dacă au fost înrolați în armata noastră, și niște indivizi odioși, în cel mai bun caz netrebniți, dacă spre ghinionul lor au fost înrolați în armata ungărilor sau germană. Privit de la Răsărit, un Horthy, care a militat pentru recucerirea teritoriilor pierdute de patria sa este un bandit fascist, iredentist, pe cînd Ion Antonescu, pentru același lucru, este un erou-martir. Privit de la Apus se vede exact invers. Folosirea limbii materne în învățămînt, administrație și justiție este un drept pentru cei care constituie 51% din populație și este un privilegiu pentru ceilalți 49%. Un fundamentalism exclusivist este „credința cea dreaptă”, dacă e creștin, și doar fundamentalism exclusivist dacă e musulman sau mozaic. Revoluționarii care și-au făcut „dreptate” în 22 Decembrie sînt eroi la Cugir (sau chiar la București), dar criminali ordinari la Zetea sau Dealu. Iubirea de „neam și de glie” a celui alt este lipsă de loialitate!

Vă las pe dvs. să continuați exemplele. Sunt sigur că veți găsi cu nemiluita.

Chiar și democrația noastră originală, de la Cotroceni, pare autentică. Dar în lac se vede invers...”

Academia Interculturală Transsylvania: academia toleranței

Între 12-18 noiembrie 2004 la Centrul Evanghelic Elimheim din Cisnădioara, Centrul Intercultural al Ligii PRO EUROPA a organizat prima sesiune a celei de-a VII-a ediții a Academiei Interculturale Transsylvania, avînd ca subiect de dezbatere comunitatea germană din Transilvania.

„Cel mai scurt secol din istoria omenirii s-a încheiat, lăsînd în urma sa cea mai grea povară din istoria umanității: intoleranța.” Așa avea să debuteze, pe scurt, destinul apropiat al noii lumi. Două conflagrații mondiale, un „război rece”, sute

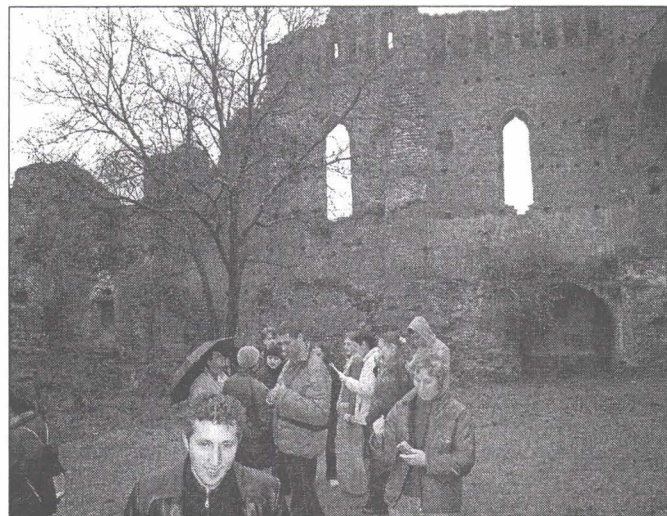
de conflicte regionale și nenumărate revoluții au marcat cea mai efervescentă epocă. Dincolo de toate acestea, ca și cum n-ar fi fost de ajuns, un sentiment pe care zeii nu l-au cunoscut, iar copiii nu l-au „văzut” și nu-l înțeleg, a împărțit întotdeauna omenirea în două sau mai multe „lumi”: intoleranța.

Schimbările pe care marile provocări ale acestui veac le-a impus – creșterea populației, avîntul tehnologiei, migrația masivă, proliferarea armelor nucleare și de distrugere în masă etc. – au determinat modificări majore la nivelul mentalului colectiv, dar și la nivel instituțional. Apariția celor două ideologii care au modificat axa doctrinelor politice în ansamblul ei, dar mai ales umanitatea, a însemnat și perpetuarea unui conflict ce avea să determine apariția celui mai nociv fenomen de masă. Holocaustul evreilor din Europa, iar apoi exterminarea opozanților politici din sistemele comuniste au arătat și mai mult că fenomenul intoleranței este unul global, a cărui depistare și eradicare va dura enorm. Chiar după 1989, statele din fostul lagăr sovietic au recurs la naționalism pentru a-și marca propria identitate. Cum comunismul era prin propria definire internaționalist, individul a încercat să repopuleze spațiul identitar cu valori pe care istoria sa națională i le propaga în retina difuză a propriului ethos. Mai mult decît atît, explozia violențelor din fosta Iugoslavie și nu numai, instrumentată de cele mai multe ori de criocomunismul (care apoi a devenit neocomunism) agresiv și imprevizibil, dar și de liderii feroce ai acestei ideologii, a generat și sentimente confuze față de cei care aparțineau altei etnii sau altei religii. Dacă ne punem

întrebarea „Oare ce i-a determinat pe acei oameni să lupte cu atîta îndîrjire față de semenii lor, de care, de altfel, îi legau poate prietenii de-o viață?” sau „Ce anume din conștiința noastră determină o reevaluare emoțional interpretativ-faptică a istoriei, pe care nu am trăit-o și pe care nu o percepem ca fiind parte a existenței noastre?”, vom constata că analizarea unor asemenea acțiuni e dacă nu imposibilă, atunci cel puțin foarte greu de întreprins.

Cum nenorocirile nu ocolesc niciodată mai pe nimeni, nici România nu se putea situa în afara acestor tendințe. Valul nouă nu ne-a ocolit, cu toate că, la noi a fost mai mult vorba de o schimbare de lideri comuniști, și mai puțin de o mișcare populară autentică. În zorii noii societăți, a unor libertăți și drepturi pe care le așteptam de mai bine de 50 de ani, au apărut și fenomene pe care doar mințile diabolice ale instigatorilor le puteau închipui. Mineriadele, instrumente noi ale puterii politice de la București, evenimentele de la Tîrgu-Mureș din martie 1990, arată clar cum sindromul intoleranței a lovit și aici. Oamenii au fost învrăbiți unii împotriva altora, mințile le-au fost „spălate” de teoria „conflictelor istorice”, iar lupta a fost încurajată de la nivel politic. Astfel, cînd libertatea trebuia să triumfe, iar respectul față de celălalt să domine societatea românească, s-a ajuns ca identitatea etnică sau religioasă să fie considerată delict, pentru care unii au plătit cu viața; mă gîndesc acum la victimele de la Tîrgu-Mureș din acel martie însîngerat al lui '90 și la miile de greco-catolici ale căror drepturi și proprietăți nu au fost recunoscute nici pînă astăzi...

Comunitățile etnice ale maghiarilor și germanilor din Transilvania, grăbite spre dispariție de cei care considerau că puritatea etnică și religioasă e o virtute pe care ți-o asumi *a priori* și o mîndrie națională, au supraviețuit cu greu deceniului ce a urmat. Transformată mereu în „problemă” ca și cum

diversitatea culturală ar fi o „grijă” în plus pentru puterea politică și nu un element excepțional pentru destinul unei regiuni, chestiunea minorităților a fost de-a lungul tranziției fie bagatelizată, fie neutralizată de „campionii uitării”. Sigur, dacă ne gândim că și recunoașterea Holocaustului a fost la noi o problemă a cărei „rezolvare” a durat mai bine de 15 ani (când toate statele Europei o clarificaseră demult), atunci cum te poți mira de „ceața” provocată de statul român în jurul acestei chestiuni.

Problemele, din păcate, nu se opresc aici. Istoria spune că cei care nu învață din trecut vor fi condamnați în viitor la repetarea lui, bineînțeles, cu consecințele de rigoare. Generația tânără, care la căderea comunismului n-a avut „șansa” să participe la evenimentele care au împins România spre zona gri a Europei, a fost însă, mai apoi, în marea ei majoritate, prin „grija” autorilor de manuale istorice și a profesorilor școliți de teoria trecutului în varianta Roller, educată într-un puternic spirit naționalist. Nu vreau să condamn aici tagma profesorilor și nici să induc ideea conform căreia generația mea e mai înclinată spre naționalismul resentimentar și partinic decât cei mai învârstă ca noi, dar trebuie să spunem limpede că mulți au fost cuprinși de filoxera intoleranței. Un asemenea pericol a existat, există și va exista nu numai în spațiul est-european, ci peste tot în lume. De aceea, programele pe care unele instituții sau organizații le oferă, pentru a explica și a prezenta pe larg istoria unor comunități culturale constituie nu numai un efort lăudabil, dar și unul care consacră cultivarea unor valori, pînă la urmă, fundamentale: respectul diversității culturale și egalitatea naturală. Un asemenea proiect este desfășurat și de prestigioasa organizație Liga PRO EUROPA, încă din anul 1997. Academia Interculturală Transsylvania, organizată sub egida Centrului Intercultural, își propune ca în fiecare an douăzeci de studenți să devină academicieni.

Săptămîna 12-18 noiembrie a consemnat, la Cisnădioara, lîngă Sibiu, prima sesiune a Academiei, a cărei principală temă de dezbateră a fost comunitatea germană din Transilvania. Într-un spirit european, lipsit de inhibiții sau veleități doctrinare, șaptesprezece studenți din regiuni istorice diferite (inclusiv Basarabia) au aprofundat cunoștințe despre viața, cultura, istoria, dar și organizarea politică a germanilor din Transilvania. Fără idei naționaliste ori propagandă deșănțată, fără sechele și stereotipuri mentale impuse de orice fel de „isme”, fără discursuri politicianiste ori resentimentare, fără alegorii

istoriciste sau idei culturale preconcepute, viitorii academicieni au regăsit lumea pe care o vor în România de mîine. O lume tolerantă, care corespunde principiilor morale fără derapaje, o lume unde conviețuirea cu *ceilalți*, în același spațiu geografic, indiferent de etnia, cultura sau religia lor, ține de *normalitate*. A găsi, dincolo de diferențele care te separă, punctele coerente ale unor repere comune, înseamnă a practica nu toleranța, așa cum o definește Michael Walzer, ci înseamnă a percepe umanitatea ca pe un mare privilegiu. Plecînd de la ideea că diversitatea culturală și egalitatea naturală sînt valori indisolubile și inseparabile, cursanții academiei au luat parte la un proiect educațional excepțional: au trăit o săptămînă într-o lume diversă prin excelență și au perceput valorile unei comunități cu instrumentele unui tînăr – sinceritate, frumusețe și curaj. Este, pe de altă parte, un schimb coerent de idei și concepte care integrează, solidifică și unește, în același timp. Chiar dacă a fost vorba de ateliere, cursuri de istorie sau excursii în mijlocul comunităților de sași, săptămîna petrecută la Cisnădioara a fost un exercițiu de toleranță care a demonstrat că nici o cultură nu trebuie modificată, ci trebuie înțeleasă, explicată, trebuie ca ea să circule. Astfel, șaptesprezece tineri, viitori academicieni, au adoptat într-o săptămînă, un model cultural pe care anticii greci l-au propus cu două mii de ani în urmă: valorile fundamentale nu se pierd datorită timpului, ci tocmai ele îl măsoară.

Dacă mă gândesc la Academie îmi dau seama că viitorul nu e condamnat să reproducă trecutul și, vorbind în termeni generici, mai avem o șansă. Cum la noi încă e important ce limbă vorbește omul și nu ceea ce spune, ce etnie are, și nu ceea ce produce valoros pentru societate, ce religie are și nu ce model uman propune, unde s-a născut și nu ce aduce cu el nou pentru lumea în care trăim, devin invidios pe colegii mei și pe mine că modelul Academiei nu e unul practicat la scară națională... Istoria tranziției românești a arătat că perpetuarea unui model totalitar, acela de a categoriza indivizii după criteriile mai sus amintite, nu presupune și o acceptare *sui generis* a ideii de intoleranță. Vedem la tot pasul exemple de practicare a acestui viciu inuman, la noi și în lume; vedem cum omenirea se transformă și se reproduce în oglindă în același timp, vedem cum oamenii își căiesc într-un final păcatele. De aceea, modelul Academiei e plăcut și înțelept, totodată: el produce, practică și predă toleranță nouă. Academicienilor.

Alexandru I. Muraru

Celebrare, nu festivism

Luna decembrie nu este prielnică organizațiilor neguvernamentale care doresc să organizeze dezbateri sau seminarii pentru a celebra diferite evenimente. Oamenii sînt prea ocupați cu cumpărăturile și pregătirile pentru Moș Nicolae, Moș Crăciun, Revelion. Unde mai pui că intervin și alte sărbători, cum ar fi 1 Decembrie, 21 Decembrie (pentru cei care au dărimat puterea comunistă), 22 Decembrie (pentru cei care au preluat puterea*).

Astfel, soarta a vitregit oarecum alte două zile importante din calendar: 10 Decembrie și 18 Decembrie.

10 Decembrie

La 10 decembrie 1948, Adunarea Generală a ONU a adoptat Declarația Universală a Drepturilor Omului. Pentru prima dată în istorie, drepturile omului au fost declarate ca fiind universale, adică aparținînd umanității și nu anumitor culturi, iar respectarea lor nu mai este considerată de atunci problema internă a statelor, ci interesul general al omenirii.

Ziua de 10 Decembrie a devenit, prin urmare, Ziua Internațională a Drepturilor Omului. O zi care nu a intrat în

conștiința colectivă a societății românești precum 8 Martie sau Sfîntul Valentin și care în România de după 1989 a fost celebrată doar de cîteva organizații de drepturile omului. Mai tîrziu, presa și-a dat seama că este o zi care oferă un „pretext” pentru a vorbi despre drepturile omului. La urma urmei, la ce sînt bune aceste zile? Ele dau prilejul de a vorbi despre anume probleme care, altfel, se pierd între știrile meteo și horoscop.

Liga PRO EUROPA celebrează în mod tradițional această zi, și încă în modul cel mai serios. Nu prin cuvîntări pline de entuziasm și planuri mărețe, ci prin inventarierea a ceea ce a reprezentat anul în curs în domeniul drepturilor omului, invitînd la discuție reprezentanții autorităților, ai altor organizații, ai presei.

* Această distincție începe să se piardă, adepții datei de 22 dîndu-și seama că „dă bine” să depună coroane pe 21 decembrie, „ca să nu le-o ia alții înainte”.

Astfel au decurs evenimentele și la 10 decembrie 2004, în Salonul Verde al Hotelului Continental, cu ocazia seminarului intitulat *Drepturile omului în România anulului 2004*.

Seminarul a început cu prezentarea doamnei Smaranda Enache, co-președintă a LPE, referitoare la situația drepturilor omului din România din prisma instituțiilor și organizațiilor internaționale. Deși există o certă evoluție în privința respectării acestor drepturi, sînt încă multe domenii deficitare. Fără o reală reformă în justiție, legile bune, adoptate în ultima perioadă, nu pot fi aplicate, victimele abuzurilor fiind obligate să se adreseze Curții Europene a Drepturilor Omului.

Haller István a prezentat cele mai importante domenii ale drepturilor omului în care au fost observate deficiențe grave în cursul anulului 2004.

Ca și în anii anteriori, cele mai multe sesizări înregistrate de Biroul pentru Drepturile Omului în 2004 au fost în domeniul dreptului de proprietate. Spre exemplu, Legea nr. 10 din 8 februarie 2001 privind regimul juridic al unor imobile preluate în mod abuziv în perioada 6 martie 1945 - 22 decembrie 1989 prevede măsuri reparatorii pentru imobilele care nu pot fi restituite în natură, dar la trei ani de la intrarea în vigoare a acestei legi, persoanele care au dreptul la măsuri reparatorii așteaptă în zadar să primească daunele corespunzătoare. Motivul: nu s-au elaborat normele care prevăd modalitățile de aplicare a măsurilor reparatorii.

O altă temă monitorizată a fost discriminarea. În România există o legislație care sancționează discriminarea și chiar o instituție care are rolul de a aplica aceste sancțiuni. Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării nu soluționează însă cauzele în timp util, nu informează victimele asupra soluțiilor luate, iar soluțiile, de cele mai multe ori, nu sînt de natură să prevină discriminarea.

Un alt domeniu în care Biroul înregistrează un număr impresionant de cazuri este cel al accesului la justiție și imparțialitatea instanțelor. De pildă, au fost cazuri în care instanțele au refuzat administrarea unor probe, fără a se osteni să dea o motivație reală. Acest fenomen se constată în general în cazul plîngerilor împotriva soluțiilor de neîncepere a urmăririi penale. Datorită faptului că, în conformitate cu jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, dreptul la un proces echitabil include și administrarea probelor propuse de ambele părți, nerespectarea acestui drept va atrage după sine noi condamnări pentru România.

Libertatea de exprimare a fost o temă prezentată de doi jurnaliști: Karácsony Zsigmond (Asociația Ziariștilor Maghiari din România) și Laurențiu Blaga (Clubul Român de Presă). Perioada 2000-2004 și în special ultimul an, din cauză că a fost unul electoral, s-a caracterizat prin încercarea puterii de a impune servilismul politic, prin diverse metode, de la amenințarea cu violență și procese de calomnie, pînă la mijloace „pur” economice (nepublicarea de anunțuri publicitare plătite etc). Primari, prefecți, guvernanți și-au permis să telefoneze la redacții solicitînd „moderarea” sau chiar concedierea angajaților „prea curajoși”.

Ultima prezentare, cea a avocatei Meda Grama, s-a referit la cazurile soluționate de Curtea Europeană a Drepturilor Omului. În anul 2004 Liga PRO EUROPA a obținut primul succes în fața Curții: în cazul Notar Gheorghe jr., victima a primit suma de 41.000 de euro ca despăgubire pentru daunele morale suferite în urma tratametului inuman, lipirii ilegale de libertate și pentru negarantarea dreptului de acces la justiție. Și în acest an, majoritatea cazurilor soluționate de Curte și care fuseseră inițiate împotriva Statului Român au fost în domeniul dreptului de proprietate.

18 Decembrie

Pentru aglomerația multitudinilor de evenimente din decembrie, o parte din „vină” o poartă și Liga PRO EUROPA. Între 28-29 noiembrie 1997, la Tîrgu-Mureș, avea loc a V-a ediție a Forumului Intercultural, manifestare organizată de Centrul Intercultural al Ligii PRO EUROPA. Cu acest prilej, Smaranda Enache, copreședinta Ligii, a avansat propunerea ca ziua de 18 decembrie să fie desemnată ca Zi a Minorităților Naționale din România, întrucât în această zi, în anul 1992, Adunarea Generală a ONU a adoptat **Declarația cu privire la drepturile persoanelor aparținând minorităților naționale, etnice, religioase și lingvistice**. Propunerea a fost acceptată și susținută de participanți, printre care se număra și ministrul de atunci al minorităților naționale Tokay György. Astfel în anul 1998, prin Hotărîrea Guvernului nr. 881, 18 decembrie a devenit, în mod oficial, Ziua Minorităților Naționale din România.

La început, evenimentul a fost celebrat de Liga PRO EUROPA prin Forumuri Interculturale. În anul 2000 însă, Ministerul (orwellian) al Informațiilor Publice, sub a cărui „tutelă” a ajuns, din motive necunoscute, Departamentul pentru Minoritățile Naționale, a sesizat valoarea propagandistică a acestei zile și, ca atare, a purces la organizarea unor festivități gen „Cîntarea României”, la care organizațiile minorităților au fost chemate să-și exprime adeziunea față de politica partidului. Discuțiile la obiect, aplicate, plănuite de organizațiile neguvernamentale au fost puse în umbră de festivisme, voie bună și băutură la discreție.

Cum în anul 2004 bugetul Departamentului pentru Relații Interetnice a fost epuizat înainte de decembrie (deh, an electoral...), nu a mai existat pericolul unei „concuranțe neloiale” deschizîndu-se astfel din nou teren pentru societatea civilă pentru a organiza dezbateri.

În aceste circumstanțe a organizat Liga PRO EUROPA seminarul intitulat *Cadrul legislativ privind minoritățile naționale*

— *progrese și lacune*, la care au fost invitați să participe reprezentanții organizațiilor minorităților naționale din zona Moldova și Dobrogea, reprezentanții Departamentului pentru Relații Interetnice și ai autorităților locale, precum și experți în domeniu.

Ca nu cumva să scăpăm de ce ne temeam, reprezentantul Prefecturii Iași a dat citire unui mesaj al Prefectului către participatii la seminar, mesaj articulat într-o logică și o terminologie demnă de începutul anilor '80.

În introducere, domnul Gabriel Andreescu și doamna Smaranda Enache au prezentat contextul general: legislația a evoluat pozitiv prin modificările aduse Legii învățămîntului și Legii administrației publice locale, dar în lipsa unei legi a minorităților naționale, există foarte multe lacune; bunaoară, nu se știe cine anume poate beneficia de drepturile garantate prin prevederile care se referă la minorități naționale, nu s-a clarificat care sînt minoritățile naționale în România.

În mod inevitabil, din aducerea la o masă comună a unor persoane cu un background diferit a rezultat o dispută, chiar dacă aspirațiile erau similare. Pe de o parte, reprezentanții minorităților, lipsiți de informații și intimidati de un mediu ostil moștenit din trecut, puneau, timorați, întrebarea: „Chiar putem să cerem educație în limba noastră? Nu este prea mult? Mai este așa ceva și altundeva în Europa?”. Pe de altă parte, unii experți, care cunoșteau problematica *in vitro*, fără să fi văzut vreodată „la fața locului” minoritățile, afirmau fără drept de apel: „Italieni și huțuli? Așa ceva nici nu există în România!”. Dincolo de șocul de a afla că nu există, mesajul către reprezentanții minorităților naționale a fost receptat: este nevoie de clarificări, de o lege a minorităților care să evite confuziile, să recunoască minoritățile existente și drepturile lor, și care să nu permită abuzul, utilizarea măsurilor speciale din partea celor care nu sînt în cauză.

Surpriza organizațiilor minorităților naționale a fost rezervată pentru seara zilei de 18 decembrie: un spectacol de muzică și dans. Publicul ieșean interesat (o sală plină ochi) — după ce a avut de suportat același mesaj al Prefectului — a gustat și a aplaudat valorile culturale rome, germane, italiene, ruse, iar în final, cînd au evoluat pe scenă grecii, publicul a explodat, aplaudînd și ovaționînd în picioare: „Hellas! Hellas!”. Acest cadou oferit organizatorilor seminarului a convins, mai mult decît oricare eveniment din anii precedenți, că inițiativa de a declara ziua de 18 Decembrie ca Ziua Minorităților Naționale din România și-a atins scopul.

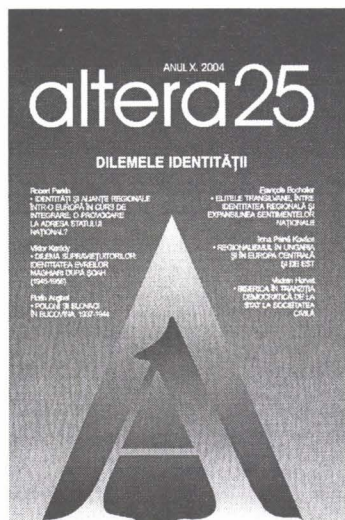
Haller István

altera 25

Dilemele identității

P
R
O
D
I
T
U
R
A
O
P
A

2004

Disecarea problemei identității continuă și în paginile acestui număr al Alterei. Complexitatea fenomenului, mergând pînă la abordarea „dilemelor identității”, ne obligă la reținere atunci cînd suntem tentați de sentențiozitate în categorisirea indivizilor/colectivităților după criterii șablonarde, forțate sau arbitrare. Autorii acestui număr continuă să ne dezvăluie misterele identității încercînd să-și biruie propriile incertitudini.

Robert Parkin, spre exemplu, pune sub semnul întrebării, din unghiul de vedere al antropologului, clasică identitate națională bazată pe simpla apartenență la un stat național, într-o Europă în plin proces de integrare, redescoperind accentele convenite identităților regionale.

Pe de altă parte, Viktor Karády ne propune o adevărată vivisecție a unei identități profund dilematică: cea a evreilor maghiari de după Holocaust, identitate lesne recognoscibilă, chiar dacă în proporții diferite, în majoritatea țărilor europene, cu accente speciale în cele răsăritene care au parcurs și experiența comunistă. Caracterul istoric al fenomenului pare evident.

Complexitatea problemei este subliniată și prin studiul de caz al lui Florin Anghel referitor la contenciosul identitar polono-slovac al comunității „tutajczy” din Bucovina, aprig instrumentat politic într-o anumită perioadă istorică, o identitate duală devenită conflictuală prin manipulare.

Ce nu vrea Jandarmeria

Tîrgu-Mureș să se știe

Scriam în numărul trecut cum Comandamentul de Jandarmi Teritorial Tîrgu Mureș refuză să facă publice constatările Corpului de Control din Ministerului Administrației și Internelor. Un răspuns am primit, totuși, în cele din urmă de la forurile centrale. Conform scrisorii nr. 117.634 din 22 noiembrie 2004 a Comandamentului Național al Jandarmeriei, din sesizarea Ligii Pro Europa s-au confirmat:

- „aspectul potrivit căruia angajații unității nu primesc copii de pe contractele de muncă încheiate”, dar „prevederile O.M.A.I. nr. 59/2001 nu prevăd obligația ca angajatorul să încheie contractul de muncă în mai multe exemplare”;

- „aspectul sesizat potrivit căruia prevederile ordinelor și instrucțiunilor M.A.I. prevăzute de contractele de angajare aflate în vigoare la acea dată, nu sînt cunoscute de către unii salariați ai unității”, datorită lipsei de „responsabilitate și seriozitate în însușirea prevederilor contractuale la data semnării acestora”;

- „aspectul potrivit căruia personalul din C.J.T. Tg.-Mureș contribuie cu sume în bani pentru procurarea de echipament de serviciu precum și pentru diverse activități (biserica, statui, Dinamo”, dar „pe bază de tabel și prin voluntariat, fără a fi obligați”; astfel au fost ridicate și „două statui în incinta C.J.T. Tg.-Mureș”, monumentele fiind înregistrate în patrimoniul unității, dar nu s-a efectuat și zugrăvirea clădirilor din sume colectate de la personalul unității;

- „aspectul potrivit căruia j.a.b.c. [jandarmii angajați pe bază de contract, n. red.] și-au achiziționat din proprie inițiativă, contra cost, echipamentul necesar participării la misiunile de pază și ordine publică”, pe bază de voluntariat, „iar ulterior militarii în cauză au fost recompensați în vederea compensării cheltuielilor făcute”;

- „aspectul potrivit căruia unele cadre din unitățile subordonate C.J.T. Tg.-Mureș au folosit militari în termen în interes personal.

Pe de altă parte, nu s-au confirmat:

- „aspectul potrivit căruia personalul C.J.T. Tg.-Mureș nu beneficiază de plata cheltuielilor de transport, cazare și a indemnizației cuvenite în situația deplasărilor în misiuni”, dar se recunoaște că „au fost situații de achitare cu întârziere de 1-2 luni”;

- „aspectul potrivit căruia angajaților unității nu li se asigură drepturile cuvenite de lege, în cazul desfășurării activităților în zile cu temperaturi ridicate”, arătînd că ei „beneficiază zilnic de contravaloarea normelor de hrană”;

- „aspectul potrivit căruia în cadrul Jandarmeriei Tg.-Mureș există ofițeri care și-au angajat în mod ilegal soțiile în unitate pe diverse posturi și funcții”, arătînd că în perioada 1992-2000 au fost angajate 7 soții de ofițeri și 3 de subofițeri, prin concurs, „cu respectarea prevederilor legale în vigoare”.

În concluzie, „s-a dispus sancționarea unui număr de 15 cadre”, între care „și cadre care au fost numite să instrumenteze aceste cazuri și care au dat dovadă de superficialitate”. (H.I.)

Dreptul de a alege – limitat!

Șocietatea civilă din România a tras nenumărate semnale de alarmă arătând opiniei publice faptul că de la începutul anului 2003 au apărut o serie de reglementări legale având ca scop restrângerea sistematică a libertății de asociere (Legea nr. 17/2003 privind partidele politice, Ordonanța nr. 37/2003 privind asociațiile și fundațiile). Această restrângere a culminat cu Legea alegerilor locale și Legea pentru alegerea Camerei Deputaților și a Senatului, care au creat o vădită discriminare între organizațiile cetățenilor aparținând unei minorități naționale care sînt reprezentate în Parlamentul României și cele care nu se bucură de o astfel de reprezentare. Motivația dată de parlamentari a fost necesitatea de a introduce un sistem prin care se poate evita folosirea abuzivă a măsurilor speciale prin care se garantează reprezentarea în Parlament a minorităților naționale.

Evenimentele ultimelor zile arată că scopul urmărit în realitate este excluderea participării la alegeri a altor organizații minoritare decît cele care sînt reprezentate în momentul de față în Parlamentul României.

Prin urmare, ne exprimăm protestul față de:

1) „definiția” minorităților etnice dată de Legea nr. 373/2004 pentru alegerea Camerei Deputaților și Senatului;

Art. 4 alin. 1 al acestei legi prevede: „În sensul prezentei legi, prin minoritate națională se înțelege acea etnie care este reprezentată în Consiliul Minorităților Naționale.”

Definirea este abuzivă, contrară prevederilor tratatelor internaționale în domeniu. O lege a minorităților naționale ar trebui să clarifice care dintre comunitățile din România pot fi considerate ca beneficiind de un statut special, dar proiectele de legi (cel puțin șase, încă din 1993), depuse la Parlamentul României, nu au fost nici măcar luate în dezbatere.

2) discriminarea introdusă în legislația electorală între diferitele organizații ale minorităților naționale;

Conform art. 4 alin. 4 și 5, organizațiile nereprezentate în Parlament trebuie să depună „o listă de membri cuprinzînd un număr de cel puțin 15% din numărul total al cetățenilor care, la ultimul recensămînt, s-au declarat ca aparținînd minorității respec-

tive”, iar dacă numărul lor este mai mare de 25.000, lista trebuie să conțină „cel puțin 25.000 de persoane domiciliat în cel puțin 15 din județele țării și în municipiul București, dar nu mai puțin de 300 de persoane pentru fiecare dintre aceste județe și pentru municipiul București”.

Legea este restrictivă, eliminînd din capul locului posibilitatea pluralismului în cadrul comunităților etnice eternizînd actualele oligarhii minoritare. Condițiile de participare (egale pentru toate organizațiile minorităților și excluzînd posibilitatea abuzului de drept) trebuiau clarificate de o lege a minorităților naționale.

3) practica de intimidare a persoanelor care au devenit membre ale unor astfel de organizații.

Deși legea nu prevede că membrii trebuie să fie minoritari, Dan Matei Agathon, reprezentantul PSD în Biroul Electoral Central, a amenințat în public că Parchetul de pe lîngă Înalta Curte de Justiție și de Casație va verifica ce apartenență etnică au declarat cu ocazia recensămîntului din 2002 persoanele semnate (conform legislației în vigoare, datele personalizate ale recensămîntului sînt confidențiale și ar fi trebuit distruse). În alte zone semnatarii au fost amenințați de organizațiile care sînt reprezentate în Parlamentul României (spre exemplu, UDMR a contactat o parte a persoanelor care au semnat listele Uniunii Civice Maghiare, deși partidele politice nu puteau avea acces la datele personale – deținute de BEC – ale celor care au semnat pentru alte formațiuni politice). În paralel, parchetul a trecut la verificarea apartenenței politice a persoanelor în cauză.

Considerăm că:

a) amenințarea cu verificarea de către organele de urmărire penală a apartenenței etnice declarate cu ocazia unui recensămînt;
b) inventarierea apartenenței politice a cetățenilor României;
c) oferirea datelor cu caracter personal personale unor partide, organizații sînt practici intolerabile într-o societate democratică; prin urmare, solicităm sancționarea celor care au luat astfel de măsuri și, totodată, promovarea unei legi privind minoritățile naționale prin care deficiențele existente în momentul de față să fie remediate.

3 noiembrie 2004, Tîrgu-Mureș

Concluziile Ligii Pro Europa privind observarea alegerilor parlamentare și prezidențiale

Ca și cu ocazia celorlalte alegeri, începînd din 1992, Liga PRO EUROPA a avut observatori și la alegerile parlamentare și prezidențiale din noiembrie-decembrie 2004, prin parteneriat cu Asociația Pro Democrația. În urma monitorizării alegerilor, cei 25 de observatori pentru primul tur și 33 de observatori pentru al doilea tur au constatat următoarele:

- Frecvențele schimbări legislative, unele intervenind în preziua sau chiar ziua alegerilor, creează haos. Nici cetățenii, nici președinții secțiilor de votare nu șiau cum să procedeze, cum trebuie să se desfășoare procesul electoral. În urma acestor modificări, multe persoane bolnave nu au putut vota cu urna mobilă, întrucît, în premieră, aceste urne nu au putut fi solicitate decît cu condiția prezentării unor acte medicale.

- Caracteristica primului tur a fost „turismul electoral”. În secțiile de votare în care Liga PRO EUROPA a avut observatori, peste 5% din votanți au fost înscrși în listele speciale de tip 2 (lista celor cu domiciliul în alte localități decît cele unde au votat). Acest fenomen a fost observat și în localități izolate.

- La primul tur au existat și alte fenomene negative, cum ar fi dispariția unei ștampile de vot sau buletine de vot care au ajuns pe masa comisiei electorale fără ștampila de control a secției de votare, etc.

- De obicei, turul doi al alegerilor se desfășoară cu mai puține incidente, dar de această dată regula nu s-a confirmat. Au fost două fenomene generale: permiterea accesului simultan al mai multor persoane în aceeași cabină de vot și implicarea primarilor, prin prezența lor în secțiile de votare, în procesul electoral.

- Au fost observate și tentative de fraudare a alegerilor: la Secția nr. 41 din Tîrgu-Mureș o persoană a încercat să voteze de două ori, iar la Valea Izvoarelor a apărut în urna mobilă un buletin de vot în plus față de numărul persoanelor care au votat. Totodată, și datorită deciziilor contrare și de ultimă oră ale Biroului Electoral Central, unele persoane care nu aveau domiciliul în localitatea respectivă, au votat în alte secții decît cele desemnate în acest scop.

Experiențele alegerilor parlamentare și prezidențiale din 2004 dovedesc încă o dată în plus că este nevoie de elaborarea unui Cod electoral care să stabilească clar regulile procesului electoral. Solicităm formarea unui grup mixt, format din parlamentari și reprezentanți societății civile (organizații care s-au implicat în observarea alegerilor în ultimul deceniu), care să participe la elaborarea acestui Cod electoral.

Liga PRO EUROPA dorește să mulțumească Biroului Electoral Județean pentru sprijinul primit.

Între complexe și misionarism: cultura românească din Transilvania

La 11 decembrie, domnul Al.Cistelean le-a prezentat cursanților Colegiului Democrației o prelegere avînd ca temă „Elemente de cultură și istorie ale românilor din Transilvania” din care redăm un fragment.

Ceea ce deosebește Transilvania de celelalte provincii este realitatea multiculturalismului. În Transilvania putem vorbi de o pluralitate de culturi – cea română, maghiară, germană ș.a.m.d. –, pe cînd în celelalte provincii românești vorbim doar de monoculturi, nu însă lipsite și ele de influențe culturale care vin din altă parte. Influența grecească, neogrecescă s-a simțit puternic, de pildă, în Țara Românească, iar influența polonă a fost absolut hotărîtoare pentru începuturile culturii românești din Moldova. Și totuși, nu-i vorba acolo de un multiculturalism profund, tradus în viața de zi cu zi, pe care l-a cunoscut din punctul de vedere al culturii și din punctul de vedere al civilizației Transilvania.

Maîntereșază mai ales momentul în care cultura românească s-a ridicat la nivelul culturii scrise, moment care a fost foarte întîrziat față de momentele în care s-au ridicat la acest nivel scriptural cultura maghiară și cea germană. Acest lucru a produs deodată un complex de întîrziere al românilor față de celelalte două culturi importante din România, care s-a simțit pînă aproape de noi, pînă în secolul trecut. Un complex de întîrziere față de celelalte culturi produce imediat un complex de inferioritate – automat trăiești o frustrare din această perspectivă. Se produce astfel un al treilea complex, complexul recuperării. Aceste complexe, care toate dau un complex al complexelor, caracterizează de la început partea culturală românească din Transilvania, care începe mai tîrziu decît celelalte, cu 100-300 de ani mai tîrziu decît cea maghiară și la fel de tîrziu față de cea germană.

Ați învățat deja la școală despre începuturile literaturii române, ați învățat despre cronicarii moldoveni Grigore Ureche, Miron Costin, Ion Neculce. Ce se vede în cronicile tuturor acestora este că ei nu aveau acest complex imediat, al ungurului cult de lîngă mine, al neamțului cult din partea stîngă, iar eu la mijloc, incult. Aveau și ei complexul vecinilor, în special al polonezilor a căror țară era catolică, o țară europeană, o țară mare prin secolul XV-XVI, și au constatat și ei o întîrziere traumatică a culturii române. Și apoi și ei în Moldova și apoi în Țara Românească, au avut această spaimă de golul istoric în care cade un neam, poporul român. Și și-au zis să umple acest gol. Așa și-au zis și primii scriitori ardeleni. Și cu ce se poate umple acest gol cultural? Cu cărțile de întemeiere, cărțile de căpătîi: istoria, gramatica, dicționarele, abecedarele, lucrurile prin care rămîne o mărturie după un popor. Primii scriitori ardeleni cu asta au început. Și aici ajungem iarăși la cel de-al patrulea complex care caracterizează cultura românească ardeleană (ar fi interesant de văzut ce complexe există în alte literaturi), un complex pozitiv pînă la un punct, cel al recuperării, pentru că energizează, dă elan: complexul întemeietorilor. Și de la 1700 și ceva, de cînd există școli românești și de nivel liceal, gimnazial în Transilvania, primii intelectuali asta au făcut, cărți de fundare, de istoria neamului, au strâns informațiile despre români, au făcut crestomații, au elaborat o gramatică a limbii, au elaborat un dicționar cuprinzător, cu care să

poți ieși în lume. Și de aceea, primul dicționar este român-latin-german-maghiar. Acest lucru dovedește că, alături de complexe acestea patru pe care le-am pomenit, exista de la bun început o vocație europeană care însemna din capul locului deschidere și dialog, receptare a celorlaltor culturi.

Cel din urmă complex, cel al începerii, al fondării s-a transformat într-un blestem al culturii române din Transilvania pentru că toate generațiile care s-au succedat au avut sentimentul că înaintea lor nu s-a construit. Un complex al eternului început. Șincăi, Samuel Micu, Ion Budai Deleanu, Petru Maior scriu în neștire istorii și tot felul de tratate. Și după ei iarăși se scriu aceste cărți fundamentale. Ultima enciclopedie, ultimul dicționar de proporții deosebit de importante pentru cultura română e tot o întreprindere ardeleană: *Dicționarul scriitorilor români*, în patru volume. La început au lucrat la el trei ardeleni: profesorul Mircea Zăciu, regretatul Marian Papahagi, tot profesor universitar, și Aurel Sasu, singurul dintre ei care mai trăiește. De ce vorbesc de un blestem? Pentru că la acest dicționar s-a lucrat mai bine de 20 de ani și acest dicționar a îngropat doi dintre coordonatorii lui, pînă cînd să apară primul volum. E ca o operă blestemată această operă de fundare, de construcție. Toată povestea aceasta a durat mai bine de 15 de ani, se mergea la cenzură la București înainte de '89, și se venea înapoi și trebuia rescris totul. Știau că bătălia în cazul acestui dicționar va fi grea pentru că trebuia să cuprindă o grămadă de scriitori interziși de regim, de pildă, scriitori care au fost o vreme mai scurtă sau mai lungă legionari. Pînă cînd a căzut regimul și a putut într-un tîrziu să apară și acest dicționar. Soarta aceasta blestemată a cărților de fundare se perpetuează. Complexul acesta de întemeiere dă totuși opere solide, opere de referință.

Toate complexe ardelene ies dintr-un singur nucleu: complexul de întemeiere, al operelor de fundare, fapt care dă culturii ardeleni un spirit misionar. Nu este bine ca arta să fie total dezlegată de aceste obligații, dar nu este bine nici ca ea să se simtă sufocată de această responsabilitate. Artă mai trebuie să se și joace. Mai trebuie să nu-i pese de idealurile patriotice, de țelurile naționale și celelalte. Artă românească ardeleană a rămas întotdeauna o artă cu misiune, care avea încorporat un ideal național, un ideal moral, un ideal etic, religios cîteodată. Asta înseamnă că din acest complex, pozitiv al responsabilității, al misionarismului, derivă un altul, și anume că în cultura ardeleană românească există un mult mai pregnant simț istoric, o mult mai mare apropiere față de realitatea istorică. Pînă în modernitate aproape toți scriitorii ardeleni români sînt legați de realitatea istorică, simțul acesta al istoriei e mult mai pregnant decît la scriitorii din același timp care trăiesc dincolo.

Proza ardeleană și acum este celebră prin două aspecte: în primul rînd printr-o viziune absolut realistă asupra lumii, și în al doilea rînd printr-un comportament eticist, un fel de justițiarism prin care autorul își conduce deschis personajele. Slavici e un scriitor european, central-european, în aceeași linie cu toți scriitorii din această zonă care scriau despre aceleași teme, aceleași situații, același univers. Ar fi putut la fel de bine să fie un scriitor austriac. Dar la Slavici, ori de cîte ori un personaj face o prostie, urmează o pedeapsă, măcar în finalul prozei. Dacă nu Dumnezeu, atunci autorul

îi dă o pedeapsă. După faptă și răsplată, acesta este etica din proza ardeleană, o proză în același timp foarte realistă, veridică, care nu pare că deformează realitatea. Modul acesta eticist și realist se păstrează în toată proza ardeleană: la Ion Agârbiceanu, la Pavel Dan, la Rebreanu, dar se mai păstrează încă și astăzi la un scriitor cum este Augustin Buzura. Sînt toți scriitorii gravi, realiști, a căror etică e oarecum luată din credința populară, și care lucrează eficient: nu există personaj care să nu fie pedepsit acolo. Derivă de aici că sînt gravi, sînt responsabili, eticiști, derivă că nu au umor, nu sînt scriitori ludici, scriitori care se joacă. Ardelenii, cum știți, sînt celebri prin lipsa lor de umor. Ei, nu-i pe drept. Așa cum printre unguri sînt celebri secuii, figura pe care o fac secuii în bancurile ardelenesti o fac ardelenii în bancurile românești: oameni temeinici, dar grei de cap și cu mintea destul de îngustă. Nu-i adevărat. Întemeietorii umorului, ai satirei românești sînt ardelenii. Prima mare operă de umor în cultura românească e *Țiganiada* lui Ion Budai Deleanu sau cealaltă neterminată: *Trei Viteji*. O operă plină de umor a unui ardelean astăzi uitat, căzut în plan secund este *Peregrinul transilvan* a lui Ion Codru Drăgușanu. Drăgușanu a trecut în Țara Românească și de acolo a plecat în Europa și relatează din toate locurile în care a ajuns lucrurile ce i s-au întîmplat cu o vervă, cu un umor spumos, cu o distanțare și cu o anumită superioritate față de toate mediile pe care le-a văzut.

Deci Budai Deleanu începe, Codru Drăgușanu continuă. Iar dacă ne gîndim la zilele noastre, îl găsim pe Ioan Groșan. El are umor cum nu are nici un scriitor din celelalte provincii. Mircea Zăciu spune că ardelenii au un umor care seamănă cu umorul englezesc, din cauza asta nici măcar nu este perceput de ceilalți, pentru că nu-i bășcălie. Poanta e mai intelectualizată și nu-ți pretinde hohote de rîs. Nu trebuie să te ții de burtă cînd rîzi de un banc ardelean. Nu vorbesc de bancuri cu ardeleni care nu-s făcute de ardeleni, ci bancuri ardelenesti. Spre exemplu: Ion și Gheorghe au o treabă în satul vecin pînă unde au de trecut un deal acoperit de pădure. Discută ei despre vreme, ce treabă au ei de făcut, Gheorghe pune mîna pe o cracă ce stă acolo în pădure, o ia și zap! îi dă una în cap lui Ion. Așa își scutură căciula, o pune înapoi pe cap, merg amîndoi înainte, își termină treaba în satul respectiv, se întorc. Cînd ajung înapoi în pădure, îl întreabă Ion pe Gheorghe: păi Gheorghe, treaba aia de ieri, știi tu, era serioasă sau în glumă? Era serioasă. Nu bine, că mie glume din astea nu-mi plac.

Acest lucru speculează o calitate eminentă a ardelenilor: seriozitatea. Ceea ce am spus mai înainte face ca literatura română din Ardeal să nu se aventureze niciodată în situații inovatoare. Deși în Ardeal a existat un curent avangardist german puternic și unul maghiar, nu există scriitori care să țină de avangardism. Pentru că avangarda, dadaismul, futurismul, expresionismul, toate curentele care se mînceau unul pe celălalt a doua zi, era o astfel de vîrstă culturală în care sfidai tot ceea ce era convenție, temeinicie, seriorizate, o artă de a ricana, de a lucra împotriva oricărei norme, academii. Or, ardelenii sînt respectuoși cu normele, legile, cu academiile, instituțiile. Astăzi s-a mondializat postmodernismul, însă nu există scriitori ardeleni de acest tip. Ei au rămas legați de o anumită responsabilitate a artei față de popor, față de condiția umană și nu pot concepe că se pot lipsi de această responsabilitate. Postmodernismul se joacă, se deresponsabilizează, pe cînd poezii ardeleni nu se pot deresponsabiliza, nu pot să fie atît de strălucitor de liberi cum sînt ceilalți. Dau două cazuri celebre: Mircea Cărtărescu și Ion Mureșan. Mircea Cărtărescu e foarte talentat, dar niciodată nu e poetul care scoate din om suferința, durerea. Și nici un scriitor care nu reușește să redea această dimensiune dramatică a condiției umane nu e un scriitor mare. E un scriitor minunat, dar nu mare. Între ei doi unul este un poet talentat, celălalt, Ion Mureșan, e realmente un poet mare, zguduitor.

Am ajuns aici la un complex mai ciudat al ardelenilor. Cînd sînt între ei, ardelenii, chiar dacă sînt de toate trei națiile, cred că

Transilvania este centrul lumii. Realitatea culturală românească, spune că cultura ardeleană suferă de complexul marginalizării, al provincializării. Nu că scriitorii de aici ar fi provinciali, pot fi foarte buni, ei rămîn în umbră și exemplul lui Ion Mureșan e mai mult decît ilustrativ. Cum se rezolvă acest complex al rămîinerii în provincialism? Cum și l-au rezolvat aproape toți scriitorii români? Ce face un scriitor român ardelean? Învăță în universitățile ardeleni, la Budapesta, Berlin, Roma, și se duce la București și se afirmă acolo. El face un transplant de cultură europeană din Occident dar, ca să se afirme, se duce la București: Iosif, Goga, Coșbuc, Rebreanu, toți s-au dus la București. În ce situație e Agârbiceanu față de Rebreanu sau Pavel Dan față de Rebreanu? Aceștia sînt scriitori aproape necunoscuți pentru că nu s-au dus la București. Agârbiceanu a avut noroc, a fost membru al Academiei și mai mergea din cînd în cînd. Augustin Buzura și Nicolae Drăgan sînt de asemenea scriitori ardeleni care s-au dus acolo, pentru că de acolo te împui în poziția centrală. Acest lucru înseamnă că există un singur loc de unde se dau directivele de valoare, sentințele de valoare, de unde se impune un scriitor. Asta înseamnă că Transilvania nu există decît ca o zonă unde se întîmplă ceva, facem și noi ceva revelioane literare, culturale, ceva cenaclu, dar acolo la noi, „în zeama noastră”, cum era citatul ăla din Iliescu. Nu există decît edituri de buzunar în Ardeal. În Ardeal există dintotdeauna un handicap în ceea ce privește concurența culturală. Ardealul nu poate fi un centru de decizie culturală. N-are edituri? Bine, nu sînt oameni de afaceri. Or cum să nu fie oameni de afaceri în Ardeal cînd noi cu asta ne mîndrim? Că sîntem mai harnici, mai serioși, mai cinstiți, mai răbdători, tragem în jug, astea-s calitățile noastre. N-avem inițiative. Editura Polirom este din Iași. Editura Paralela 45 este din Pitești. Dați-mi voie să vă întreb: că dacă acolo la Pitești s-a putut face una dintre cele mai tari edituri din țară, atunci de ce nu se putea face și la Cluj? Pentru că lipsește ceva. Nu banii pe care-i ia Bucureștiul, asta e o altă poveste, ci un fel de anvergură a programelor. Nu există o revistă săptămînală care să apară în Ardeal. N-are cine s-o scrie? Nu sînt bani? Nu-i adevărat, inițiativa este cea care lipsește. Ardealul trăiește în depresia propriei lui nemulțumiri. Dar nu iese din ea. E o provincie care se închide în propria ei supărare. Toți sîntem supărați pe ceilalți. Ungurii sînt supărați pe cei din Budapesta care stau cu nasul pe sus. Noi, românii, sîntem supărați pe cei din București: ne iau banii, vorbesc cu noi de sus. Dar la urma urmei cine să ne ridice? Să vină alții să ne ridice? De ce nu există proiecte susținute cu abnegație? Nu există încredere în astfel de proiecte. Nu există un elan constructiv. Aceasta înseamnă că cei care au pornit la început galopînd în cultura română, cei care au avut complexul acela al întemeierii au cam istovit energiile culturale. Și acum Transilvania trăiește într-un fel de bătrînețe culturală. Toți oamenii de cultură sînt de vîrsta mea. Eu nu mai vreau să mai fac proiecte; voi da, voi ar trebui să începeți.

Primăria nu vede pădurea de copaci

În iulie 2004, Agenția de Protecție a Mediului Mureș, acceptând argumentele organizațiilor de mediu, a respins solicitarea Primăriei municipiului Tîrgu-Mureș de a acorda aviz de mediu pentru realizarea centurii municipiului Tîrgu-Mureș pentru devierea traficului greu pe relația SE-NE.

Într-o scrisoare adresată Agenției (la data de 26 iunie 2003), Liga PRO EUROPA a atras atenția asupra următoarelor:

1. În cazul în care drumul de centură propus de Consiliul local al municipiului Tîrgu-Mureș are ca scop devierea traficului greu, amplasamentul este necorespunzător datorită faptului că direcționează acest tip de trafic spre Spitalul Județean. Traficul greu ar afecta grav zona, atât prin poluarea aerului și poluare fonică, cât și prin vibrațiile produse de mașinile cu tonaj mare.

2. În situația în care acest drum ar fi menit circulației mașinilor mici între cartierul Tudor Vladimirescu și zona nord-estică a municipiului, amplasamentul care trece în spatele Grădinii Zoologice nu corespunde scopului, populația orașului, decît să se întoarcă în sens invers pînă la strada Livezeni, va prefera să urmeze în continuare traseele folosite actual (între bulevardul 1 Decembrie 1918 și Liceul Papiu Ilarian).

3. Există pericolul ca drumul de centură (în varianta care trece în spatele Grădinii Zoologice) să reprezinte baza formării

împotriva proiectului Primăriei Tîrgu-Mureș.

Liga PRO EUROPA a trimis, la 10 noiembrie 2004, o scrisoare către Agenția de Protecție a Mediului Mureș, în care arată următoarele:

1. Documentele existente la Direcția Județeană de Protecția Mediului Mureș *nu sînt complete*; spre exemplu, Studiul de impact privind drumul de ocolire are un subtitlu „Impactul asupra florei și faunei”, dar nu există nici un text referitor la acest impact; nici Studiul de impact, nici Raportul asupra Studiului de impact nu au numere de pagină, planșele nu conțin limitele rezervațiilor de semințe existente în zonă, afectate de drum, etc.

2. Primăria Municipiului Tîrgu-Mureș a depus doar *două variante* pentru avizare și *nu trei, cum stipulează prevederile legale*.

3. Din cele două variante cea a tunelului *nu prezintă elemente noi* față de proiectul anterior care nu a primit aviz (în iulie 2004). Totodată, dl. primar Dorin Florea a explicat în repetate rînduri că această variantă nu este realizabilă, întrucît nu există fondurile necesare.

4. Varianta drumului de ocolire prezintă un singur element nou, reducerea suprafeței propusă defrișării de la 12,8 ha la 8,42

ha. Astfel *nu se protejează rezervația de semințe* existentă în zonă, nu se soluționează problema pentru care anterior nu s-a acordat avizul solicitat (în scrisoarea Agenția de Protecție a Mediului Mureș din 12.07.2004 e specificat: „Primăria Tîrgu-Mureș are posibilitatea reluării procedurii în cazul reconsiderării proiectului în sensul reducerii suprafeței de pădure ce trebuie defrișată și ocolirea rezervației de semințe”).

Deși Agenția de Protecție a Mediului Mureș nu a dat aviz favorabil pentru realizarea acestui drum, transmițînd observațiile organizațiilor neguvernamentale la Primăria municipiului Tîrgu-Mureș și așteptînd răspuns la acestea, Primăria și-a trimis deja un angajat să marcheze cu topor drumul proiectat (sub pretextul că un grup de oameni doresc să parcurgă traseul, deși un traseu în pădure se urmărește cu hartă și busolă, nu prin marcaje realizate în mod brutal).

În momentul de față există o tentativă din partea Primăriei de a convinge unele organizații de mediu să accepte ca „inevitabilă” realizarea drumului.

Astfel dorim, să aducem la cunoștința opiniei publice faptul că Liga PRO EUROPA nu își schimbă poziția exprimată în repetate rînduri și solicită Agenției de Protecție a Mediului Mureș să nu acorde avizul de mediu pentru un proiect inutil, nelegal și care ar distruge pădurea din Platoul Cornești (un loc de agrement pentru cetățenii orașului și totodată o rezervație de semințe).

Haller István

unui cartier de vile, ce ar amplifica efectul dezastruos asupra pădurii din zona respectivă.

4. Zona prezintă semnele formării alunecărilor de teren.

Alte organizații de mediu au arătat și faptul că drumul proiectat ar trece printr-o rezervație de semințe pentru gorun și stejar. Aceste tipuri de rezervații au fost create în zone unde există exemplare extrem de frumoase dintr-o anumită specie și care sînt o sursă de semințe de o calitate deosebită. Practic ele reprezintă resursele pădurilor sănătoase pentru viitor.

Subiectul drumului de centură a fost reluat în noiembrie 2004, iar organizațiile de mediu și-au reafirmat argumentele

Kacsó Judit-Andrea

Mulți viteji se arată sau „recidiva” domnului Nicolăescu

Este arhicunoscut faptul că după terminarea oricărui război, întotdeauna se arată aproape mai mulți eroi decât participanți. Se pare că acest lucru nu se va schimba niciodată.

La prima luare de poziție în care pune la îndoială legalitatea și oportunitatea construirii Dracula Park (după ce inițial fusese de acord cu acest proiect!) a deputatului de Mureș Eugen Nicolăescu, nu am vrut să reacționez. De ce? Pentru că am calificat-o atunci, ca și acum, oportunism politic. Atunci pentru că era în campanie electorală, iar acum pentru că este parte din campania de „mare curățenie” a „murdăriei”, incompetenței lăsate de PSD. Nici atunci și nici acum ceea ce mîna politicienii în aceste luări de poziție nu este grija față de mediu, de valorile autentice, de mica sau marea corupție, ci pur și simplu acumularea unui capital politic cît mai mare – cu scuzele de rigoare – pe spinarea noastră, a societății civile.

M-aș fi bucurat ca aceste luări de poziție, aceste autosesizări bruște cu privire la (i)legalitatea unor demersuri privind fostul proiect guvernamental – devenit între timp unul privat – Dracula Park, să se fi întîmplat cu vreo 2 ani și jumătate în urmă, atunci cînd societatea civilă a început bătălia, și-a exprimat îndoilele cu privire atît la viabilitatea economică cît și la respectarea prevederilor legale în cazul proiectatului parc tematic la Sighișoara. Dar atunci, din păcate, clasa politică românească – de la stînga la dreapta, fără excepție – a fost unanim de acord cum că acesta ar fi un „proiect bun care va aduce beneficii enorme, locuri de muncă, bunăstare” etc. locuitorilor Sighișoarei și județului Mureș. M-aș fi bucurat ca atunci partidele politice, în loc să ne „înjure” la unison, să-și fi pus aceleași întrebări legate de legalitate pe care și le pune acum domnul Nicolăescu.

Dați-mi voie să fiu cel puțin uimită de faptul că deputatul nostru (al județului nostru) se arată brusc preocupat de soarta terenului de la Snagov în loc să se fi interesat și preocupat de Cetatea Sighișoarei și a Platoului Breite, nemaivorbind de starea ecologică dezastruoasă a municipiului Tîrgu-Mureș în care lucrează. N-or fi acestea atît de aproape de inima Dumnealui în „zilele de pace”, ca atunci cînd ne cere voturile? În tot acest timp, cu toate că ne separă doar trei etaje, „locuind” în aceeași curte, nu a fost interesat, din păcate, să cunoască informațiile, documentele, materialele pregătite de organizația noastră, pe perioada Campaniei „SOS Sighișoara”. Și nici măcar pe cele ce privesc situația ecologică actuală a urbei noastre...

Dar de ce acum și nu atunci? Nu putem ști cu certitudine, dar putem presupune că unul dintre motive este pierderea alegerilor de către PSD. Atunci cînd PNL-ul și, în consecință deputatul Nicolăescu erau în opoziție, fiecare vot era foarte important, deci nu se putea risca ca, susținînd societatea civilă și protestul acesteia față de „parcul salvator”, să se cauzeze pierderea unei părți din electorat. În schimb, Domnia sa s-a folosit de acest eșec în campania electorală pentru alegerile parlamentare, incluzîndu-l pe „Lista lui Nicolăescu”, spunînd: „PSD guvernează România de patru ani. Perioadă cu mii de nelegiuiri și mii de nerealizări. Cîteva dintre cele mai mari sunt în această listă, care rămîne deschisă. Românii o pot completa Sau pot vota Alianța DA, care nu va permite să se întîmple așa ceva”. Punctul 4 din listă:

Dracula Park. „A fost una dintre cele mai mari cacialmale din istoria României. Zeci de mii de oameni au fost convinși de liderii PSD să cumpere acțiuni la o societate comercială care nu avea obiect de activitate. Dracula Park nu avea toate aprobările necesare funcționării, atunci cînd românii erau chemați să investească...”. Acum acest lucru nu îi mai amenință. Parcul – datorită unor enorme presiuni atît interne cît și externe – a fost mutat de la Sighișoara, iar PSD-ul a pierdut alegerile. Și dacă tot sînt la pămînt Adrian Năstase și ai lui, de ce să nu mai dăm în ei!? Să-i lovim cît se mai poate, că cine știe?

Într-un interviu recent (Ziua, 19 ianuarie a.c.), Marius Stoian, primul coordonator al proiectului, a declarat că, de fapt, lovitură de grație acestui „parc” a fost dată de însuși fostul președinte al României, Ion Iliescu. Nu contează, după părerea intervievatului, lupta societății civile, nici măcar poziția adoptată de Prințul Charles în această chestiune, ci doar „declarația iresponsabilă” a lui Iliescu, după care „întregul aparat de stat a refuzat să mai miște vreun deget, deși trebuiau elaborate și puse în practică o serie de acte normative în vederea finanțării infrastructurii și utilităților”. Ce putea să însemne această dezvăluire surpriză: un nou episod din conflictul pentru putere dintre Iliescu și Năstase sau o dovadă a imixtiunii fostului președinte a țării în treaba Guvernului?

Un alt aspect la fel de interesant este că niciodată în această perioadă clasa politică nici măcar nu a pomenit de rolul societății civile și al luptei pe care ea a dus-o pentru stoparea proiectului Dracula Park. În afara faptului că am fost huliți, „înjurați”, calificați în fel și chip, că telefoanele ne erau ascultate, că eram amenințați mai mult sau mai puțin voalat, atunci cînd în fine, clasa politică „a întors armele” împotriva proiectului, nu s-a pomenit nici măcar o singură dată că evitarea acestui dezastru ecologic și cultural se datorează societății civile, organizațiilor Liga Pro Europa și Asociației Sighișoara Durabilă – inițiatorii și promotorii campaniei „SOS Sighișoara” – cît și persoanelor, organizațiilor și instituțiilor care au susținut această campanie. Mărturie stă doar premiul cîștigat la prima ediție a Galei Premiilor Societății Civile (decembrie 2002) de aceste două organizații la categoria Campanie de Advocacy cu proiectul „Campania SOS Sighișoara”...

1%

pentru Liga Pro Europa

Vrei ca autoritățile să respecte legea și să ne respecte drepturile?

Vrei să existe un control civil asupra autorităților statului?

Vrei să existe un spirit de înțelegere între diferitele comunități din România?

Vrei ca tinerii să știe și să poată face ceea ce generația matură nu a știut sau nu a fost lăsată să facă?

Vrei ca noi, cetățenii țării, indiferent de naționalitate, religie sau sex, să avem șanse egale?

Vrei să trăim într-un mediu curat și sănătos?

Înființată în decembrie 1989, Liga PRO EUROPA se zbate de 15 ani ca Voi, și copiii Voștri, să puteți trăi într-un astfel de mediu european.

Numai în 2004, prin activitatea Ligii PRO EUROPA:

- 360 de persoane au beneficiat de asistența juridică gratuită a Biroul pentru Drepturile Omului
- 24 de liceeni au fost inițiați în mecanismele democrației și statului de drept în cadrul Colegiul Democrației
- 75 de studenți din toată țara s-au reunit în cadrul Academiei Interculturale și Universității de Vară Transsylvania pentru a redescoperi bogăția interculturală a Transilvaniei
- Peste 1500 de cititori au putut urmări în publicațiile Editurii Pro Europa evoluția modelelor politice europene
- Mii de cetățeni de toate vârstele au beneficiat de programele noastre, seminarii, conferințe, colocvii.

Prin noul Cod fiscal, începînd din 2005 poți hotărî asupra 1% din impozitul tău pe venit, acordîndu-l — fără a afecta în nici un fel veniturile tale — unor organizații neguvernamentale. Acordînd 1% din impozitul tău activităților și programelor Ligii poți contribui personal la atingerea țelurilor de mai sus.

Dacă vrei ca măcar o parte a impozitului plătit de tine să ajungă în beneficiul direct al cetățenilor, completează **Declarația de venit global**, lit. H pct. 2 astfel:

Denumire entitate: ACI Liga PRO EUROPA

Cod de identificare fiscală: 4027807

Cont bancar (IBAN): RO83 RZBR 0000 0600 0015 8270.

Mulțumim!

AJUTĂ SĂ FII AJUTAT!

Pro Europa poate fi citită pe Internet la adresa:

www.proeuropa.ro

Liga PRO EUROPA Liga

Copreședinți:

Smaranda ENACHE și CSÍKY Boldizsár

Director executiv: SZOKOLY Elek

540049 Tîrgu Mureș, P-ța Trandafirilor nr. 5, et. III, CP. 1-154

Tel: +40-(0)265-250182; Fax: +40 -(0)265-250183, e-mail: office@proeuropa.ro

CONTENTS:

P.1 The Regional Dimension of the European Integration – The intercultural forum held at Iași by the Pro Europa League and the „A.D.Xenopol” was meant to bring together experts both from Transylvania and Moldavia to debate the question whether regionalisation is possible and necessary for smoothing Romania’s EU integration process;

P.2 A Romanian/Hungarian synopsis of the PEL’s main events in November-December 2004;

P.3 2004 - La vie en orange – after the „orange” political change, it is time the cooperation between the civil society and the democratic spectre of the political class enter a new stage: the civil society will no longer support that part of the political class as a whole, it will support only its genuinely reforming actions;

P.4 The 9th of November 1938 – Kristallnacht – The PEL and the local branch of the Jewish Community in Romania organised a commemoration of the tragic events that took place 66 years ago;

P.5 Gazeta de Mureș, the First Free Local Weekly – excerpts from the two-year archive of Gazeta de Mureș, a weekly edited by the Pro Europa League in 1992-1993;

P.6-7 The Intercultural Academy Transsylvania – the Academy of Tolerance – Between the 12th –18th of November the first session of the 7th edition of the Intercultural Academy Transsylvania was held at Cisnădioara having as focus the German community in Transsylvania;

P.8-9 Celebration, not festivism – Striving to fight against the hollow discourse of the authorities on the occasion of the International Day of Human Rights and the Day of Minorities in Romania, the PEL organised two seminars on the 10th and 18th of December to assess the present state of these rights in Romania;

P.10 What the Gendarmerie Won’t Tell Us – The PEL criticizes the local gendarmerie’s reluctance to admit its malfunctioning; *Altera 25* – the issue focuses on the dilemmas of identities, highlighting their uncertainties and mutable character.

P.11 The Right to Vote – The Right to Choose is restricted! – The PEL takes a stand against the restrictive nature of the Law on political parties and the abuses it fuels; *The PEL’s Conclusions on Monitoring Parliamentary and Presidential Elections* – having monitored the elections in the Mureș county, the PEL noted only minor deficiencies that did not affect the overall outcome;

P.12-13 Between Complexes and Missionarism: the Romanian Culture in Transylvania – the first course of the College of Democracy highlighted the marginalisation of Transylvanian component of the Romanian culture;

P.14 The Town Hall Doesn’t See the Forest Because of the Trees – the PEL criticises the Town Hall for its persistence in promoting a detour route for Tîrgu-Mureș that would imply massive deforestation in the area;

P.15 Many Brave Men or Mr. Nicolăescu’s Backsliding – a critique of MP Eugen Nicolăescu’s attempt to attribute the preservation of the Breite Reservation to the very political class that had backed the Dracula Parkproject that would have brought ecological disaster to the area;

P.16 1% for the PRO EUROPA League – a call made to the public for choosing the PEL as the beneficiary of the 1% of the gross income tax

Responsabil de număr: Doina BACI

Multipliat la **MEDIAPRINT**

PRO EUROPA este publicată cu sprijinul

Open Society Institute, Fundației Heinrich Böll Germania și Charles Stewart Mott SUA